

Kamerlid in de bak

Annabelle Meddens-van Borselen

Het Rijksarchief in Noord-Holland geeft cursussen over onderwerpen als gevangenis- en oud-rechterlijke en notariële archieven. Annelies van Cleef en Els Giessen maken de registers van de gevangenisarchieven in Noord-Holland en de strafvonnissen van de rechtbank Haarlem over de periode 1838-1921, nader toegankelijk. Deze strafvonnissen leveren naast gegevens over diefstallen, beledigingen, mishandelingen en oplichtingen soms zeer onverwachte vondsten op.

• Els Giessen (l) en Annelies van Cleef maken de justitiearchieven van het Rijksarchief in Noord-Holland nader toegankelijk. (Foto: Annabelle Meddens-van Borselen)

Zo trof men het vonnis aan van een lid van de Tweede Kamer in 1903. Het betreft de 34-jarige Frederik Willem Nicolaas Hugenholtz, die naast kamerlid

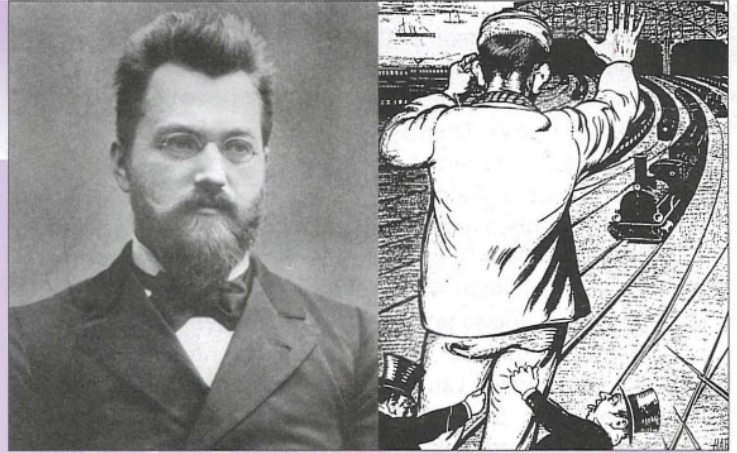
ook nog raadslid van de gemeenteraad van Haarlem was.

Felle socialist

Hugenholtz stamde uit een familie die generaties lang predikanten voortbracht. Hij werd in 1868 in Zierikzee geboren en kreeg dezelfde voornamen als zijn vader. Frederik verhuisde op 18-jarige leeftijd met zijn ouders naar Grand Rapids in de Verenigde Staten, waar zijn vader voorganger werd van de vrijzinnige Nederlandse gemeente. Evenals zijn voorvaders studeerde Hugenholtz theologie om de roeping tot predikant te volgen. Hij keerde

Strafvonnissen rechtbank Haarlem leveren onverwachte vondsten op

in 1895 naar Nederland terug en werd voorganger van de protestantenbond in Schiedam. Vier jaar later gaf hij voorgoed het predikantschap op en werd propagandist van de SDAP. In 1901 werd Hugenholtz voor deze partij tot Tweede-Kamerlid voor het district West-Stellingwerf gekozen en werd hij, in zijn woonplaats Haarlem, tot gemeenteraadslid benoemd. Als felle socialist had Hugenholtz het niet gemakkelijk in de Kamer en in de gemeenteraad. Hugenholtz deed vooral persoonlijke aanvallen naar de anti-revolutionair Abraham Kuyper. Hij was gespecialiseerd in juridische en militaire zaken. ¹ In 1903 raakte de socialist wegens zijn uitspraken, die hij gedaan had naar aanleiding van de spoorwegstaking, in moeilijkheden.

• Uitspraken naar aanleiding van de spoorwegstaking in 1903 brachten Frederik Willem Nicolaas Hugenholtz, (1868-1924) Tweede-Kamerlid en raadslid in Haarlem, in moeilijkheden. (Prent: Albert Haan, n.a.v. de spoorwegstaking 1903)

Spreekbeurt

Wat was het geval? In januari 1903 stelde het spoorwegpersoneel zich solidair op met stakende havenarbeiders in Amsterdam. Zij maakten tevens van de gelegenheid gebruik om hun eigen klachten over de werksituatie naar voren te brengen. De staking was, tot schrik van de burgerij, een groot succes.

Begin februari 1903 nodigde het Haarlemse arbeiderssecretariaat Hugenholtz uit voor een spreekbeurt tijdens een gezamenlijke openbare vergadering met de Bond van Miliciens. Hem was gevraagd de tegenwoordige toestand uit te leggen, zodat de militairen zich niet tegen de arbeiders zouden keren. Hugenholtz wees dit verzoek aanvankelijk af – bang om zich vanwege zijn temperament te verspreken –, maar nam de uitnodiging uiteindelijk toch aan. Hij prees de solidariteit onder de arbeiders en sprak over de inzet van militairen tijdens de staking te Amsterdam en de mogelijke dienstweigering... "Laten we die commandant (van Amsterdam) maar in zijn een-tje brullen... ledere soldaat moet zelf maar weten wat hij doet als er vuur gecombineerd wordt".

Een maand gevangenisstraf

In mei 1903 moest Hugenholtz vanwege zijn uitspraken voor de rechtbank van Haarlem verschijnen, bijgestaan door partijgenoot en advocaat Pieter Jelles Troelstra. De officier van Justitie eiste een jaar wegens het in het openbaar mondeling tot enig strafbaar feit opruien, maar de rechtbank veroordeelde hem tot een maand gevangenisstraf. Op 25 juni 1903, een dag na zijn verjaardag, werd Hugenholtz in de Haarlemse gevangenis opgenomen. Hij bevond zich daar tussen gewone dieven zoals een slagersknecht, een losse werkmans en tussen miliciens en mariniers die wegens desertie in een tijd van vrede drie tot zes maanden gevangenisstraf hadden gekregen.

In de gemeenteraadsnotulen wordt uiteraard niets over de reden van afwezigheid van het raadslid Hugenholtz vermeld. Na zijn terugkeer functioneerde hij weer als raadslid en kamerlid. Hij zette zich in voor verbetering van het strafstelsel en werd in 1911 benoemd tot een van de eerste reclasseringsambtenaren. Hugenholtz bleef tot aan zijn dood in 1924 als SDAP'er actief in de politiek. ●

¹ Een deel van de informatie over F.W.N. Hugenholtz is ontleend aan zijn korte biografie van J.J. Kalma in het Biografisch woordenboek van het socialisme en de arbeidersbeweging in Nederland, deel 4.